

Zdzisław Golan

"Mid-life spirituality and Jungian archetypes", Janice Brewi, Anne Brennan, York Beach 1999 :
[recenzja]

Studia Ecologiae et Bioethicae 1, 707-710

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dr hab. Zdzisław Kozak, prof. dr hab. Juliusz Łukomski, prof. dr hab. Andrzej Papużyński, prof. dr hab. Anna Siniarska-Wolańska, prof. dr hab. Napoleon Wolański. Grono osób zaangażowanych w kształtowanie świadomości ekologicznej poprzez edukację, widzą istotny wymiar pracy, jaki powzięli na swoje ramiona dla formowania społeczeństwa. Nauczanie według nich nie oznacza tylko i wyłącznie wiedzę i ideologię, ale przeżycia i wrażenia. Edukacja ekologiczna zamieszczona w tym woluminie ukazuje programowe możliwości stanu dążącego do wszechstronnej ochrony środowiska. Proponowane programy edukacji zakładają konkretne cele jak i najważniejsze problemy w skali krajowej i międzynarodowej dotyczącej kwestii środowiskowej. Upowszechnianie świadomości ekologicznej ma za zadanie doprowadzić do poszanowania istot żywych ich biocenoz i ekosystemów. Dzięki temu będzie można zachować określony kształt otoczenia przyrodniczego, w którym znajduje się człowiek. Działalność człowieka, któremu nie może być obojętne otoczenie, jakim się znajduje społeczno-przyrodnicze musi zostać skierowane na nowe tory myślenia. W wyniku, czego działanie stanie się bardziej twórcze i dojrzsze. W przedstawionym programie przez autorów ma szansę urealnienia w nauczaniu, gdy będzie się opierać na płaszczyźnie przekonań, aksjologicznie zakorzenionych we wzorcach postępowania. Opartych na podstawie norm, których ocenie podlega działalność człowieka. To jak podmiot osobowy postępuje wynika z jego odpowiedzialności moralnej. Dlatego ta sfera została również ukazana w tym dziele. Wiadomości umieszczone przez twórców nie nastroją żadnych problemów z ich przyswojeniem. Każdy, kto będzie chciał poszerzyć swoją wiedzę na temat edukacji ekologicznej może, a nawet powinien z tego zbioru prac skorzystać. Tym bardziej, że struktura i systematyka podejścia do zagadnienia charakteryzuje się przejrzystością. Napisana została zrozumiałym językiem naukowym. Należy stwierdzić, że niniejsza publikacja wywrze korzystne działanie dydaktyczne na każdym zainteresowanym ekologią.

Andrzej Bystrowski

Janice Brewi i Anne Brennan: *Mid-Life Spirituality and Jungian Archetypes* (w tłumaczeniu na język polski: *Duchowość połowy życia a jungowskie archetypy*), York Beach 1999, ss. 275.

Omawiana pozycja książkowa składa się z trzech części napisanych w bardzo przystępnym języku angielskim: I część dotyczy zadziwienia nad cyklami życia w kontekście patrzenia na cykle życia jako na archetypy w

ujęciu jungowskim. II część opisuje archetyp cienia jako sens nowego wzrostu. Natomiast III część dotyczy zagadnienia podtrzymywania życia wewnętrznego dziecka jako archetypu w życiu dorosłego człowieka. Bardzo interesującym jest obrazowanie treści teoretycznych omawianej problematyki w kontekście Pisma św. i w oparciu o konkretne obrazy z literatury, min. religijnej w konfrontacji z doświadczeniem poradnianym. **Kilka myśli z tej książki, które mogą zainspirować zainteresowanie Czytelnika omawianą problematyką:**

Jung widział przemiany w połowie życia jako najważniejsze momenty dojrzewania ludzi dorosłych (s. xi). Na doświadczenia połowy życia składają się psychiczne, emocjonalne i duchowe wymiary, które funkcjonują w nas, zazwyczaj dotyczące zewnętrznych i wewnętrznych wydarzeń naszego życia. Prawie każde wydarzenie lub kombinacja tych wydarzeń może być katalizatorem dla zainicjowania kryzysu połowy życia (s. 12). Wewnętrzne życie zawsze daje głębię, charakter i bogactwo osobowości w dzieciństwie i w młodości. Nie jest to również nic obcego dla osób w połowie życia (s. 13).

Tak, jak ptak ma wewnętrzny zegar, który instruuje go, kiedy ma opuścić skorupę jaja i swoje rodzinne gniazdo, aby znaleźć towarzysza życia i rozpocząć budowanie własnego gniazda, aby uczyć swoje potomstwo latać, my również mamy uśpiony wewnętrzny ogólny motyw nowego etapu dojrzewania. Połowa życia jest takim motywem (s. 14).

Połowa życia w naszej historii jest przejściowym momentem. Przechodzimy od życia dziecięco-młodzieżowego do drugiej połowy naszego życia, które jest wejściem w dojrzałe lata. Po wejściu w ten zwrotny punkt pytamy, jaki powinien być dalszy kierunek naszego życia. Aby zrozumieć to pytanie i odpowiedź na nie musimy odnieść się do dotychczasowych doświadczeń radości, bólu i chwały naszego życia świadomego i tego z podświadomości (s. 19).

Jung uważa, że paradoks jest sednem życia człowieka. Krzyż Jezusa jest takim paradoksem. W drugiej połowie naszego życia uczymy się, że życie jest paradoksem, a szczególnie tajemnice naszego życia (s. 21). Nikt z nas nie jest samotnym pielgrzymem lub samotnikiem wędrowcem w życiu. Każdy z nas jest w bezpośrednim związku z Bogiem. Głębia psychiki każdego zawiera osobową relację ze źródłem naszego życia, z Bogiem (s. 23).

Dla każdego człowieka pierwsze narodzenie zdąża do śmierci. Ludzki pępek jest sakramentalnym znakiem życia i pierwszą lekcją o paradoksie. Śmierć przynosi życie (s. 29).

Kryzys połowy życia, przemiana połowy życia, czy cykl połowy życia są integralną częścią ludzkiej drogi życia (s. 31). W połowie życia w osobowości rozpoczyna się poczucie przenikliwej potrzeby do dążenia, do uwagi, do respektu i honoru własnego i innych (s. 32).

Poprzez modlitwę, poprzez chrzest w Jordanie i potwierdzenie Jezusa jako Bożego Syna przez Ojca, rozpoczęła się inauguracja Jezusowego nowego etapu życia, nowej pracy, nowej drogi stawania się, czyli drugiej połowy życia. Doświadczenie chrztu i doświadczenie pustyni stały się fundamentem życia Jezusa z Nazaretu. Doświadczenie archetypu połowy życia zażądało od Jezusa zmiany sposobu życia. Zmiana ta dokonała się w sposób drastyczny poprzez przejście od życia ukrytego do publicznej działalności. Ta zmiana przeniosła Jezusa w drugą połowę Jego życia. (ss. 43-44).

Duchowość połowy życia charakteryzuje się bardziej wewnętrznym niż zewnętrznym kierowaniem oraz bardziej podświadomością niż świadomością. W tym okresie stawiamy pytanie: Kim jestem rzeczywiście? i szukamy na nie odpowiedzi. Duchowość połowy życia charakteryzuje się bardziej byciem niż aktywnością; bardziej czekaniem niż zdobywaniem; bardziej duchowym pożywieniem niż fizycznym. Pierwszą połowę życia cechuje: ego, świadoma indywidualność, zewnętrzne zdarzenia, zewnętrzne otoczenie, aktywność i praca. Natomiast druga połowa życia charakteryzuje się: self, czyli pogłębiona osobowość, podświadoma indywidualność, wewnętrzne zdarzenia, wewnętrzne otoczenie, integracja i istnienie (ss. 58-59).

Duchowość etapu połowy życia potrzebuje religijnych zasad. Duchowości osobowości połowy życia potrzebuje intensywnego uczestnictwa w religijnym życiu. Wewnętrzne doświadczenia i spotkanie z obrazami z podświadomości mają często odniesienie do doświadczeń religijnych. Według Junga odsłonięcie osobowości w drugiej połowie życia ma miejsce wewnątrz wielkiego spotkania w strefie archetypów. W takiej sytuacji pomocne jest zwrócenie się do Pisma św. i szukanie słowa, które pomoże odnaleźć siebie w doświadczeniu kryzysu i przejścia w środku połowy życia (ss. 62-63).

Wiele kobiet i mężczyzn w połowie życia czuje się bezużytecznymi. Dla wielu w kryzysie połowy życia nie jest obce zamartwianie się, które może prowadzić do duchowej śmierci. Czasami szansa zmiany przychodzi jak powiew delikatnego wiatru, a czasami jest nagłym i dramatycznym momentem życia prowadzącym do nowego narodzenia się (ss. 67-68).

Duchowość połowy życia można opisać jako: wezwanie do świadomego rozwoju; wezwanie do osobowego i duchowego wzrostu; wezwanie do zrozumienia znaczenia i sensu naszego cierpienia i bólu; wezwanie do życzliwej relacji z Chrystusem, z własną pogłębioną osobowością, z kobietami i mężczyznami; wezwanie do międzyosobowej miłości i uwolnienia jednych od innych; wezwanie do mądrości. Biblijne potwierdzenie tego wezwania do tak rozumianej duchowości połowy życia odnajdujemy w opisie spotkania uczniów z Jezusem w drodze do Emaus. Historia tego opisu obrazuje kryzys i okres przejściowy połowy życia. Połowa życia jest zawsze początkiem, początkiem nie końcem dalszego życia (s. 216-219).

Kilka informacji o autorkach tej bardzo interesującej publikacji o duchowości człowieka wchodzącego w etap tzw. drugiej połowy życia.

J. Brewi i A. Brennan uzyskały stopień doktorski na San Francisco Theologian Seminary z zakresu psychologii i duchowego rozwoju ludzi dorosłych. Obie autorki mieszkają i pracują w New Jersey. J. Brewi i A. Brennan są głęboko zaangażowane w problematykę osobowości i duchowości ludzi w połowie życia, jak i tych, którzy tę połowę życia przekroczyli. Dlatego też założyły i prowadzą poradnie dla ludzi w drugiej połowie życia o charakterze krajowym, jak i międzynarodowym. Są one wybitnymi ekspertami we współczesnych problemach duchowości ludzi wieku dojrzałego oraz w zagadnieniach wzrastania związanych z tym etapem życia człowieka.

Obie autorki od ponad 20 lat pomagają ludziom w połowie życia od 35 do 65+ roku życia oraz ludziom będącym na emeryturze od 60 do 85+ roku życia. Przygotowują również międzynarodowe grupy do profesjonalnego realizowania opracowanego przez nie programu w ich własnych geograficznych warunkach zamieszkania. Te poradnie dla ludzi w połowie życia zostały już zorganizowane i są prowadzone w USA, w Kanadzie, w Irlandii, w Anglii, we Włoszech, na Filipinach, w Singapurze, w Malezji, w Tajlandii, w Australii, w Afryce i w Indiach. Możliwość wymiany międzykulturowej pozwala na realne poznanie cykli życia człowieka oraz doświadczeń dotyczących problematyki połowy życia w różnych kulturach.

J. Brewi oraz A. Brennan są autorkami również trzech innych książek. W tych pozycjach książkowych została powiązana psychologia Carla G. Junga z judeochrześcijańską duchowością: *Połowa życia: perspektywy psychologiczne i duchowe*; *Poradnictwo w połowie życia: modlitwa, zabawa i inne źródła nowych dynamizmów* oraz *Pasja życia: psychologiczny i duchowy wzrost całego życia*.

Pozycje książkowe omawianych autorek raczej jeszcze nie są dostępne w polskim tłumaczeniu, ale same tytuły Czytelnikowi (w tłumaczeniu piszącego tę recenzję) przekazują zakres bardzo interesującej problematyki dotyczącej psychologicznego i duchowego wzrostu ludzi dojrzałych, którzy wkraczają w tzw. drugą połowę życia. Na rynku polskim spotykamy przede wszystkim literaturę psychologiczną wieku dziecięcego i młodzieżowego oraz ludzi w ostatnim etapie ich życia, natomiast dostrzega się wyraźny brak fachowej literatury dotyczącej zagadnień psychologicznego i duchowego wzrostu oraz problematyki kryzysów związanych z wkraczaniem w drugą połowę życia. Dlatego też lektura tych pozycji książkowych (dziś jeszcze tylko w języku angielskim) może być interesującym pogłębieniem omawianego zagadnienia, a także może nawet stać się inspiracją do badań empirycznych tej problematyki w kulturze polskiej i środkowoeuropejskiej.

Zdzisław Golan